

O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

Charm. Kimyoviy sinovlar. Uchuvchan moddalar tarkibini aniqlash

(ISO 4684:2005, IDT)

Rasmiy nashr

O‘zbekiston standartlar instituti

Toshkent

So‘z boshi

1 O‘zbekiston standartlar instituti tomonidan QABUL QILISHGA TAQDIM ETILDI.

2 O‘zbekiston standartlar institutining 2024-yil 12 - avgustdagi 45/XSt-son buyrug‘i bilan TASDIQLANDI.

3 Ushbu standart ISO 4684:2005 “Leather. Chemical tests. Determination of volatile matter” xalqaro standartiga aynan o‘xshash.

4 DASTLABKI AMALGA KIRITILISHI

Ushbu standart va unga bo‘lgan o‘zgartishlarni O‘zbekiston hududida amalga kiritish haqidagi axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida qayd etiladi. Ushbu standartni qayta ko‘rib chiqish yoki bekor qilish haqidagi muvofiq axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida qayd etiladi.

Ushbu standartni O‘zbekiston Respublikasi hududida rasmiy chop etish mutlaq huquqi O‘zbekiston standartlar institutiga tegishli

Kirish

ISO (Xalqaro Standartlashtirish Tashkiloti) - milliy standartlar organlari (ISO a'zo organlar) butun dunyo federatsiyasi hisoblanadi. Xalqaro standartlarni tayyorlash bo'yicha ishlar odatda ISO texnik qo'mitalari tomonidan amalga oshiriladi. Texnik qo'mita tashkil etilgan mavzudan manfaatdor bo'lgan har bir a'zo organ ushbu qo'mitada vakillik qilish huquqiga ega. Ishda ISO bilan hamkorlik qiluvchi xalqaro tashkilotlar, davlat va nodavlat tashkilotlar ham ishtirok etmoqda. ISO Xalqaro elektrotexnika komissiyasi (IEC) bilan elektr standartlashtirishning barcha masalalari bo'yicha yaqin hamkorlik qiladi.

Texnik qo'mitalar tomonidan qabul qilingan Xalqaro standartlar loyihalari ovoz berish uchun a'zo tashkilotlarga yuboriladi. Xalqaro standart sifatida e'lon qilish kamida 75 % ovoz beruvchi a'zo tashkilotning roziligini talab qiladi.

Ushbu standartning ayrim elementlari patent huquqlarining predmeti bo'lishi mumkinligiga e'tibor qaratiladi. ISO patent huquqlarining birortasini yoki barchasini aniqlash uchun javobgar emas.

ISO 4684 standartlashtirish bo'yicha Evropa qo'mitasi (CEN) CEN/TC 289 Texnik qo'mitasi tomonidan Shartnomaga muvofiq Xalqaro charm texnologlari va kimyogarlari jamiyatlari ittifoqining Kimyo komissiyasi (IUC komissiyasi, IULTCS) bilan hamkorlikda tayyorlangan. ISO va CEN o'rtasidagi texnik hamkorlik to'g'risida (Vena kelishuvi). U IULTCS IUC 5 usuliga asoslangan.

IULTCS dastlab 1897-yilda tashkil etilgan bo'lib, charm ilm-fan va texnologiya taraqqiyotini rag'batlantirishga bag'ishlangan professional charm jamiyatlarining butun dunyo bo'ylab tashkilotidir. IULTCSda charm namunalarini olish va sinovdan o'tkazish uchun xalqaro usullarni o'rnatish uchun mas'ul bo'lgan uchta komissiya mavjud. ISO IULTCSni charm sinov usullarini tayyorlash bo'yicha xalqaro standartlashtirish organi sifatida tan oladi.

Ushbu standartni talqin qilish yoki qo'llashda tushunmovchiliklar yuzaga kelganda standartning asli yozilgan tillarining biridan foydalanish tavsiya etiladi.

O'ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

Charm. Kimyoviy sinovlar. Uchuvchan moddalar tarkibini aniqlash

Кожа. Химические испытания. Метод определения содержания летучих веществ

Leather. Chemical tests. Determination of volatile matter

Amalga kiritish sanasi 12.10.2024

1 Qo'llanish doirasi

Ushbu standart barcha charm turlariga taalluqli uchuvchan moddalarni aniqlash usulini belgilaydi.

Bu usul bilan charmning aniq nomligini aniqlash mumkin emas. Buning sababi shundaki, yuqori haroratlarda boshqa uchuvchan moddalar chiqib ketadi va taninlar va yog'lar oksidlanishi mumkin. So'rilgan suvning bir qismi quritilganidan keyin charmda qolishi mumkin.

2 Standartlarga havolalar

Ushbu standart qo'llash uchun quyidagi havola qilingan hujjatlar majburiydir. Sanasi ko'rsatilgan havolalar uchun faqat keltirilgan nashr amal qiladi. Sanasi ko'rsatilmagan havolalar uchun havola qilingan hujjatning so'nggi nashri (shu jumladan har qanday tuzatishlar) qo'llaniladi.

ISO 2418 Charm. Kimyoviy, fizik-mexanik va chidamlilik sinovlari. Namuna olish joyi (Leather. Chemical, physical and mechanical and fastness tests. Sampling location);

ISO 4044 Charm. Kimyoviy sinovlar uchun namunalar tayyorlash. (Leather. Preparation of chemical test samples).

3 Tamoyil

Charm namunalari maydalanadi va pechda $102\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 2\text{ }^{\circ}\text{C}$ haroratda doimiy og'irlikda quritiladi. Uchuvchan moddalarning tarkibi namuna massasining o'zgarishining quritishdan oldingi boshlang'ich massasiga nisbati sifatida ifodalanadi.

4 Atamalar va ta'riflar

Ushbu standartning maqsadlari uchun quyidagi atamalar va ta'riflar qo'llaniladi.

4.1 uchuvchan moddalar

〈charm〉 ushbu usulda ta'riflanganidek, $102\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 2\text{ }^{\circ}\text{C}$ da doimiy massaga quritilganda charmning massasini yo'qotadi.

5 Qurilmalar

Muntazam laboratoriya jihozlari talab qilinadi, jumladan, quyidagilar.

5.1 Shisha tiqinlari yoki tekis ochiq stakanlari bo'lgan tekis, tortish idishlari.

Izoh: Ochiq idishlardan ko'ra maydalangan shisha tiqinlari bo'lgan kichik tortish idishlari ishni aniqroq bajarishga imkon beradi.

5.2 $102\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 2\text{ }^{\circ}\text{C}$ haroratda saqlanishi mumkin bo'lgan pech.

5.3 0,001 g aniqlikdagi analitik tarozi.

5.4 Taroziiga soladigan idishlarni sovutish uchun mos eksikator.

6 Namuna olish va namuna tayyorlash

Iloji bo'lsa, ISO 2418 ga muvofiq namuna oling va ISO 4044 ga muvofiq charmni qumlang. Agar ISO 2418 ga muvofiq namuna olish imkoni bo'lmasa (masalan, poyabzal, kiyim-kechak kabi tayyor mahsulotlardan charm), namuna olish tafsilotlari taqdim etilishi kerak sinov bayonnomasi bilan birga.

7 Tartib-taomil

$102\text{ }^{\circ}\text{C}$ da quritilgan bo'sh tortish idishini tortish va ishlatishdan oldin 0,001 g aniqlikda torting.

Taxminan 3 g namunani 0,001 g aniqlikda torting va $102\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 2\text{ }^{\circ}\text{C}$ haroratda 5 h davomida quriting.

Idishni va tarkibini eksikatorida 30 min sovutib oling va torting. Ochiq stakanlar bilan ishlaganda, sovutish uchun kichik quritgichga bir vaqtning o'zida bir stakandan ko'p bo'lmagan, katta quritgichga esa ikkitadan ko'p bo'lmagan stakan qo'ying.

Quritish, sovutish va tortishni takrorlang, lekin quritish vaqti 1 soat bo'lib, keyingi massa yo'qolishi 3 mg dan oshmaguncha (ya'ni namuna massasining 0,1 %) yoki umumiy quritish vaqti 8 soatga teng bo'ladi.

Namuna va tortish idishining yakuniy massasini yozib oling va namunaning quritilgan massasini hisoblang.

8 Natijalarni hisoblash va ifodalash

Uchuvchan moddalarning massa ulushini w ni foizda hisoblang.

$$w = \frac{100(m_1 - m_2)}{m_1} \%$$

Bu yerda

m_1 quritishdan oldin namunaning og'irligi; va

m_2 namunaning quritishdan keyingi massasi

9 Sinov bayonnomasi

Sinov bayonnomasida quyidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak:

- a) olingan natijalar;
- b) ushbu standartga havola, ya'ni "ISO 4684:2005";
- c) sinovdan o'tgan namunaning tavsifi;
- d) tartib-taomildan har qanday og'ishlar yoki natijalarga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan maxsus holatlar to'g'risidagi ma'lumotlar.

10 Takrorlanuvchanlik

Takroriy aniqlash natijalari charrning dastlabki og'irligi bo'yicha 0,2 % dan ko'p farq qilmasligi kerak. Agar takroriy aniqlashlar 0,2 % dan ortiq farq qilsa, qo'shimcha qayta tahlil qilish kerak.

A ilova

(ma'lumot uchun)

Ko'p miqdorda oksidlanadigan yog'larni o'z ichiga olgan charm haqida ma'lumot

Ko'p miqdorda oksidlanadigan yog'larni o'z ichiga olgan charmlar uchun qo'shimcha foydali ma'lumotni ushbu jarayonga rioya qilish orqali olish mumkin:

Yog'lar va boshqa eruvchan moddalarni ISO 4048 [1] da tasvirlangan usul yordamida aniqlang. Olingan diklorometan bilan olingan charmning quruq og'irligini yuqorida ko'rsatilgan jarayon bo'yicha quritish orqali aniqlang. Tayyorlangan namunaning foizi sifatida ifodalangan umumiy massa yo'qotilishini hisoblang va olinadigan moddalarning foizini ayirib, shu bilan uchuvchi moddalarning foizini oling.

Agar ushbu tartib-taomil qo'llanilsa, sinov bayonnomasiga to'liq ma'lumotlar kiritilishi kerak.

Bibliografiya

[1] ISO 4048 Charm. Dioxlorometanda eriydigan moddalarni aniqlash (Leather. Determination of matter soluble in dichloromethane).

Bibliografik ma’lumotlar

SUT 59.140.30